

ИКОНОМИЧЕСКИ

ИЗВЕСТИЯ

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ
НА ВАРНЕНСКАТА Т.-И. КАМАРА

СПЕЦИАЛЕНЪ БРОЙ ПО СЛУЧАЙ VI МЕЖДУНАРОДНА ИЗЛОЖБА — ВАРНА

Пледирайки изключителната природност и значение на Варна за международен панаиръ, ние сме длъжни да заявимъ, че това не е само нашъ мъстенъ градски въпросъ, а и общонационаленъ и държавенъ. Защото издигането на Варна означава едновременно и създаването на едно гранично стопанско ядро, на единъ граниченъ оплотъ на държавата ни, на сегашнитѣ ни и бъдещи национални и културни аспирации.

ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗВЕСТИЯ

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ НА ВАРН. ТЪРГ.-ИНД. КАМАРА

Мнения на видни наши държавници и общественици за Варненската международна изложба

Даннитѣ за развитието на Варненската изложба даватъ ясно указание за енергията и голѣмитѣ усилия, които сѣ положени, както отъ страна на уредниците на изложбата, така и отъ цѣлото варненско гражданство отъ всички категории, чието единодушие и сплотеностъ даде като щастливъ резултатъ днешната мострена изложба. За тѣзи имъ усилия и енергия азъ дължа да имъ изкажа моята и тая на правителството голѣма благодарностъ.

Изъ речта на М-ра на търговията г. Д. Вълевъ, при откриването на Петата варненската изложба.

Съ най-добри впечатления пожелавамъ все голѣми постижения.

Министъръ Д. Вълевъ
(Изъ „Златната Книга“ на изложбата)

Съ горещо пожелание да стане международенъ панаиръ и бжде гордостъ не само за варненци, но и за България.

Р. Василевъ, Министъръ на земедѣлнето и на държ. имоти.
(Изъ „Златната книга“ на изложбата)

Тая изложба е изразъ на похвални старания, полагани за засилване стопанскитѣ връзки на нашата страна съ чужбина.

Едновременно изложбата дава възможностъ на нашитѣ гости и на насъ самитѣ да констатираме напредъка на нашата промишленостъ, да почувствуваме пулса на българската дейностъ и да затвърдимъ въ себе си още повече вѣрбата, че само съ трудъ и

постоянство ще можемъ да издигнемъ на желаната отъ всички ни висота и българската материална култура.

Въ тия благородни усилия на всички ратници въ страната, варненци винаги сж били въ първитѣ редове.

Съ днешната изложба тѣ идатъ да докажатъ, че Варна не е само мѣсто за приятна и полезна почивка, но и мѣсто, кждето, **въпрѣки всички несгоди**, се работи съ успѣхъ въ областъта на материалното творчество.

Изъ речта на Министъръ-председателя г. Ан. Тошевъ, при откриването на IV мостренъ панаиръ.

Съ тия чувства азъ присѣтствувамъ на Варненската промишлена изложба, която тая година така щастливо еволюира, за да задоволи разнообразния интересъ на нейнитѣ лѣтни посетители къмъ резултатитѣ на българската не само материална, но и духовна култура. **Предлагамъ пълното си съдействие на неуморимитѣ труженици за по-добри дни на Варна.** Тѣ ще дойдатъ, ако работимъ за-дружно, дисциплинирано, съ чувство на тактъ и мѣрка, съ съзнанието, че **градейки бждащето на Варна, ние всички градимъ бждащето на България.**

Изъ речта на Министъра на народното стопанство г. Ст. Мошановъ, при откриването на IV мостренъ панаиръ.

Варна не проси милостиня. Варна иска справедливото обезщетение на военния инвалидъ и **държавата трѣбва да ѝ го даде.**

Изъ сжщата речъ.

Ще имамъ амбицията не да унищожа изложбата, а да я издигна за гордостъ на Варна.

Изъ една речъ на Министъра на народното стопанство г. Ст. Мошановъ.

Съ голѣма радостъ и задоволство констатирахъ голѣмия напредѣкъ на родната индустрия.

Голѣма е заслугата на деятелитѣ отъ гр. Варна за тая хубава изложба, съ която ние ще покажемъ

на чуждия свѣтъ, какво може да стори българската изобретателност и трудолюбие, а ние самитѣ да добиемъ по-голъма самоувѣреностъ и да работимъ още по-усърдно и настойчиво за всестранния напредѣкъ на страната ни.

Б. Колчевъ — Гл. директоръ на Б. д. ж. и пристанищата.

Напредѣкътъ е безспоренъ. Едно добро доказателство за предприемчивостъ и постоянство.

Н. Мушановъ — Министъръ-председател.
(Изъ „Златната книга“ на изложбата)

Тазгодишната изложба, въпрѣки увеличенитѣ затруднения за стопанска дейностъ, по количество на изложенитѣ предмети и издържаностъ дава сигурна гаранция и увѣреностъ да се посрѣщне съ куражъ утрешния день, който трѣбва да направятъ пощастливъ за стопанска България.

Д. Гичевъ
(Изъ „Златната книга“ на изложбата)

Българскиятъ трудъ може и трѣбва да преработи суровитѣ произведения на нашата земя и да задоволи вътрешнитѣ нужди. Индустрията и земедѣлието — едно за друго — ще създадатъ стопанската мощъ на страната. Настоящата изложба дава пълна увѣреностъ за това.

Д. Гичевъ
(Изъ „Златната книга“ на изложбата)

Само по тоя пжтъ, съ повече такива дѣла, България ще преуспѣе.

Вергилъ Димовъ
(Изъ „Златната книга“ на изложбата)

Станчо Чолаковъ.

Варненска международна мострена изложба.

Варненската мострена изложба е едно крупно дѣло съ решително значение както за Варна и околността, тъй и за цѣлото народно стопанство.

Бѣше време, когато панаиритѣ бѣха единственитѣ мѣста за размѣна на стоки на едро и отъ далечни краища. Нашето

Узунджово, напримѣръ, е срещало търговци отъ Дамаскъ съ търговци отъ Сръдна Европа, та дори и чакъ отъ Ханзейскитѣ градове. Стоката трѣбвало да бѣде видена, огледана и тогава спазарена. Търсенето и предлагането се взаимно дирѣха и намираха.

По-късно, следъ 18. и особено презъ втората половина на 19. вѣкъ, панаиритѣ загубиха отъ значението си. Тѣхната роля се подема отъ борситѣ. Търговскитѣ обичаи и порядки създадоха отъ борсата сръдище на търговията съ масовитѣ стоки по типъ или по мостра. Излагането на стокитѣ не бѣше необходимо. Търсенето и предлагането се срещаха предимно чрезъ свои борсови представители.

Така върѣха работитѣ, докогато между силитѣ на търсенето и предлагането съществувахе равновесие. Къмъ края на миналото столѣтие и особено следъ голѣмата свѣтвна война, търсенето и предлагането се разединиха съществено. Предлагането попадна подъ влиянието на механизираното масово производство, съ цель да се намалятъ разноснитѣ. Търсенето бѣше значително разстроено отъ войнитѣ и послѣвалитѣ стопански кризи. Цѣли слоеве отъ купувачи почти сж изключени отъ пазара, а други слоеве отъ сжщитѣ участвуватъ въ пазара ограничено. По тѣзи две причини, предлагането на стоки трѣбваше самò да дири търсенето, да го намира, да се манифестира предъ него и да го импулсира. Действието чрезъ борсови представители не е вече достатъчно.

Тѣй се създадоха постояннитѣ изложбени павилиони и плавацитѣ или пѣтуващи изложби. Тѣй се възроди и идеята за панаиритѣ. Затова сега държавитѣ организиратъ изложби и панаири не по-малко ревностно, отколкото преди 2—3 вѣка.

* * *

Тъкмо тѣй се създаде и Варненскитѣ мостренѣ панаирѣ. Действуваха локални и общонародни причини и съображения. Градъ Варна, като стопански центърѣ, стана изкупителната жертва на злочеститѣ ни войни. Докато южно-българскитѣ търговски градове, като Пловдивъ, Бургасъ и други разшириха хинтерландитѣ си на югъ, хинтерландѣтъ на Варна се намали. Ромъно-българската граница бѣше теглена само нѣколко километра на северъ отъ града. Но ако видимиятъ геометрически хинтерландѣ като че не е съвсемъ намаленъ, то стопанскитѣ хинтерландѣ е почти онищоженъ. Съ загубването на Добруджа, загуби се житницата ни, чието дебуше бѣше именно Варна.

Освенъ това, желѣзопѣтната ни политика постепенно откъсна Варна отъ вътрешността на Царството. Даже градове отъ района на Варненската търговско-индустриална камара иматъ по-къса и по-евтина желѣзо-пѣтна връзка съ

Бургасъ, вмѣсто съ Варна. А линията Бургасъ — Сливенъ — Казанлъкъ — Макоцево — София окончателно ще откъсне Варна отъ вътрешния пазаръ на страната ни.

Къмъ всичко това оставаше да се прибави и заселването на маса бѣжанци отъ Добруджа и Тракия, за да се съгъстятъ боитѣ на нерадостната картина за сществуване и препитание на варненското 70—80 хилядно население. Безработицата и постепенно западащиятъ стопански оборотъ задушаватъ града и ангажиратъ цѣлото внимание на мѣрдавнигѣ общински фактори.

Тѣзи локални причини караха стопанскитѣ първенци на града и общинскитѣ му ржководители да избиратъ и организиратъ различни стопански инициативи все съ цель да улеснятъ и подпомогнатъ поминъка на населението.

За нѣкои отъ тѣзи инициативи сществувагъ повече или по-малко благоприятни външни условия за развитие, но за изложбенъ панаиръ външнитѣ условия сж най-благоприятни. Външнитѣ условия, за които става дума, сж нѣколко.

* * *

Между всички градове на европейския брѣгъ на Черно море, Варна заема най-благоприятното и удобно географическо положение за съобщение между централна и отъточна Европа, отъ една страна, и Ориента, отъ друга страна. Пътътъ Дунавъ—Русе—Варна скжсява разстоянието отъ Северно и Балтийско морета до Багдатъ съ повече отъ 1000 километри. При това, само частицата Русе—Варна е желѣзоплътна линия. Всичко останало е воденъ път, като се иматъ предвидъ готвенигѣ съединителни канали Рейнъ — Дунавъ и Елба—Дунавъ. Никой другъ нашъ градъ не крие въ себе си такова географическо и транспортно удобство за търговска среща на наша територия между срѣдна Европа и Ориента. Тъкмо тѣзи благоприятни географически и транспортни условия даватъ основания да се заговори и за Варненска свободна зона, която ще бжде полезенъ и цененъ инструментъ на износната, вносната и особено на транзитната ни търговия. На насъ, обаче, остава да бждемъ достатъчно мждри, за да съумѣемъ да използваме това, съ което природата ни е надарила. Трѣбва да знаемъ да започваме съ малкото, за да стигнемъ до многото. Това начално малко е именно Варненскиятъ панаиръ. Притокътъ на мостри отъ стоки за панаира постеленно ще пробие пътъ за редовенъ търговски товаръ къмъ свободната зона. Затова, именно, трѣбва да минемъ презъ панаира, за да закрепимъ позицията на свободната зона. А колко голѣмо е значението на една свободна зона въ Варна, нѣма защо да се говори. Достатъчно е само да се каже, че всички държави се стремятъ да си създадатъ

свободни зони, за да се приспособяват към нуждите на международната търговия и да използват облагоителите ѝ, без да нарушават основната си търговско-политическа система. Вече много пъти се е писало и говорило, че една свободна зона е за нас необходимост и че единствено възможното ѝ място е Варна. Щомъ е тъй, Варна трѣбва да стане и седалище на единъ националенъ международенъ панаиръ, защото той е сигурното начало за една свободна зона.

* * *

Да се спремъ на друго благоприятно външно условие за Варненския панаиръ.

Въ сегашно време, при господстващата валутна оскъжидца, почти въ всички страни, въ грижитѣ на общата имъ стопанска политика не влиза само размѣната на стоки. Влиза и туризмътъ. Защото и при него продаваме стоки на чужденцитѣ и то, както се казва, „на кракъ“. Нѣщо повече, продаваме имъ стоки, които иначе не изнасяме, или не можемъ да изнасяме. Напримѣръ хлѣбъ, картофи, обувки, сапунъ и пр. Чужденцитѣ заплащатъ и разни видове такси, билети и т. н. Колко голѣмо е значението на стопанския туризмъ, личи, напримѣръ, отъ обстоятелството, че Германия, Италия и други държави създаватъ специална, по-евтина валута за чужденцитѣ — посетители. А и Парижкото изложение, Бѣлградскиятъ панаиръ и т. н. се организиратъ между другото и да привлекатъ чужденци — туристи. Тѣ най-много допринасятъ за уравнивяването на платежния балансъ на страната.

Варна е известенъ вече съ своитѣ природни красоти и благодатенъ плажъ. Около града има и исторически забележителности, като Пещерния Монастиръ, Паметника на Владиславъ Варненчикъ, Плиска, Мадара и др. На всѣка цена трѣбва да поставимъ тѣзи природни и исторически ценности въ действие, за да привлечемъ още повече чужденци. Именно Варненскиятъ, а не другъ нѣкой панаиръ е едно отъ сигурнитѣ срѣдства къмъ тази целъ. Защо? Да се спремъ и на това благоприятно външно условие.

* * *

Варненскиятъ мостренъ панаиръ съществува вече 5 години. Съ това той е изпълнилъ първото условие да бжде приетъ за членъ на Съюза на международнитѣ панаири въ Милано. Облагитѣ отъ това сж много, но най-съществената е, че всички желѣзо-пътни и други транспортни администрации въ Европа и вънъ отъ Европа правятъ намаления за пътуване на посетители и за пренасяне на стоки. Тъкмо тѣзи намалени такси за пътувания още ще поощрятъ посещенията на чужденци. Ако сега Варна и безъ друго се посе-

шава отъ 10—12 хиляди чужденци, при обичайнитѣ панаирни намаления ще се посещава отъ много пжти повече хора. Въ такъвъ случай, ако досега Б. н. банка получаваше 15—20 милиона лева чужди девизи, при усиленитѣ панаирни посещения ще получава 50—60, че и повече милиони. Едно таково перо въ платежния ни балансъ е много осезателно и се нареджа вече между главнитѣ експортни артикули.

Между чужденцитѣ, посетители на Варна, се намиратъ учители, адвокати, лѣкари, чиновници и пр., които пжтватъ само презъ лѣтната ваканция, съ цѣлъ да освежатъ и закрепятъ здравето си. Поради това, тѣ нѣма да отидатъ въ другъ нашъ градъ, макаръ и да има панаиръ ако ще и два пжти въ годината. Отъ друга страна, тъкмо тѣзи категории лица ще популяризиратъ нашата духовна и особено материална култура, защото тѣхната професия ги поставя въ контактъ съ маситѣ. И ако ний действително желаемъ да покажемъ нашитѣ постижения въ областъта на земедѣлие, занаяти, индустрия или минно дѣло, трѣбва да използваме и такъвъ родъ посетители. А тѣ ще дойдатъ предимно въ Варна и изключително презъ лѣтото.

Варна е естествениятъ ни притегателенъ центъръ за чужденци, затова нашата властъ трѣбва да направи всичко необходимо, за да засили притегателната му мощь. Всѣко бездействие въ това отношение би било опущение къмъ по-голѣмитѣ народостопански интереси.

* * *

Тъкмо тука е мѣстото да засегнемъ и изяснимъ и другото условие за членуване на Варненския панаиръ въ Съюза на международнитѣ панаири. То е, че българското правителство ще признае и узакони Варненския панаиръ. И тука се прелиства една наша, българска, печална история. Тя е следната:

Следъ двугодишното съществуване (августъ — септември 1932 год. и 1933 год.), Министерството на търговията, промишленостъта и труда разрешава и легализира „Лѣтенъ ежегоденъ панаиръ въ гр. Варна“. За съжаление, две години по-късно, това разрешение се отиѣни, като се даде на помладшия Пловдивски панаиръ. Никой варненецъ нѣма желанието, щото Варна да се издига за смѣтка на другъ градъ, но и който и да било другъ градъ не бива да се развива за смѣтка на Варна! Ето по тѣзи причини Варна се гнети отъ слабото съчувствие отъ страна на централната властъ.

Да не повтаряме, че поради по-горе изтъкнатитѣ причини и условия, Варненскиятъ панаиръ би ималъ много по-голѣмо значение за днешното и бждащето ни народно стопанство. До това заключение ще дойде всѣко разсждение,

което е лишено отъ нѣкакви лични сантиментални настроения и увлечения. Съ това, разбира се, никой не се обявява противъ Пловдивския панаиръ. Въпросътъ е само да се отдаде заслуженото внимание и положение и на Варненския панаиръ.

* * *

Ако, най-после, за избора на единъ български международенъ панаиръ би имала значение и стопанската структура на града, то освенъ че Варна е първостепенното ни пристанище, съ развита вносна и износна търговия, той е и втори индустриаленъ градъ следъ София. Независимо отъ това, въ района на Варненската търговско-индустриална камара лежатъ и важнитѣ индустриални градове Габрово, Тръвна, Г. Орѣховица, Търново, Шуменъ и др.

Индустрията въ гр. Варна наброява надъ 40 предприятия, нѣкои отъ които сж съ европейски мащабъ отъ гледището на капиталитѣ, размѣритѣ или техническитѣ си усъвършенствувания и рационалната си организация.

* * *

Независимо отъ всичко, единъ Варненски международенъ панаиръ би запълнилъ и една друга двойка нужда: като спомогне за подобрене поминъка на изнемогващото 70—80 хилядно население, той ще заздрави у него националния духъ и националната гордостъ, а тѣ пъкъ, отъ своя страна, ще бждатъ фаръ на националното съзнание отвъдъ границата и опора на националния духъ у поробенитѣ. Нито София, нито Пловдивъ, нито нѣкой другъ градъ е поставенъ предъ разрешението на подобна деликатна и сжщевременно трудна задача, защото нито сж тѣй бедни, нито сж въ досегъ съ поробени части отъ народа ни.

Въ това отношение нека да вземемъ примѣръ отъ Германия, която съ всички сръдства се силае да издигне пограничнитѣ си градове до решителни и внушителни стопански и културни центрове.

* * *

Следователно, не могатъ да се наброятъ никакви условия, които биха оправдали отрицателното поведение спрѣмо Варна. Напротивъ, всичко говори въ полза на единъ Варненски международенъ панаиръ и то лѣтентъ, за да не прѣчи на Пловдивския, който е пролѣтентъ.

Локални и общостопански нужди издигатъ единъ Варненски международенъ панаиръ до положението на първостепенно мѣроприятие изъ областята на търговско-стопанската политика на нашата страна.

* * *

Дали досегашното съществуване на Варненския мостренъ панаиръ е насърчително, въпрѣки всичко? Насърчително е. Това ще рече, че естественитѣ условия за единъ Варненски панаиръ сж толкова пригодни, че преодоляватъ отрицателното становище на нѣкои срѣди спрѣмо него. Даннитѣ сж следнитѣ:

Години	Брой на изложителитѣ	Брой на посетителитѣ		Реализирани сдѣлки
		българи	чужденци	
1932	101	20.000	4.000	900.000 лева
1933	161	20.000	5.000	1.400.000 "
1934	225	23.000	8.000	1.200.000 "
1935	1200	65.000	10.000	2.500.000 "
1936	796	66.354	9.461	3.000.000 "

Увеличениятъ брой на изложителитѣ, увеличениятъ брой на посетителитѣ българи и чужденци и увеличената сума на реализираниитѣ сдѣлки говорятъ за надеждно и насърчително бждаще на Варненския панаиръ.

* * *

Не остава друго, освенъ да пожелаемъ отъ централната власть най-малкото. То е правилно да се оцени общостопанското значение на Варненския панаиръ и да не се спъва благородната и при това безвъзмездна инициатива на единъ изнемогващъ, но гордъ и все още опиращъ се на собственитѣ си сили градъ да създава поминъкъ на населението си и същевременно да бжде буферъ и фаръ на националенъ духъ отъ дветѣ страни на задушавашата го граница.

Ж. Поповъ.

Идеята за международенъ мостренъ панаиръ въ гр. Варна.

Условията, всрѣдъ които се развиватъ съвременното национално стопанство и международна размѣна, сж наложили — кжде повече, кжде по-малко — отпечатъкъ и върху развитието на схващането за целитѣ и задачитѣ на мостренитѣ

панаири и отъ тукъ върху самата имъ организация. Центърътъ на тежестта постепенно разширява своето легловище, като отъ първоначалната, прѣка и единствена задача на мостренитѣ панаири — сключването на сдѣлки по представени мостри, се разпростира върху множество други странични, на пръвъ погледъ поне, второстепенни ефекти на съвременнитѣ мострени панаири. Да предизвика съревнувание у производителитѣ къмъ качествено усъвършенствуване и поевтиняване на производството, да изложи на показъ развитието на отдѣлнитѣ бранши на промишлеността, да привлече образци на чуждата промишленостъ за примѣръ и подражание на мѣстния производителъ, да даде възможностъ на ржководящитѣ стопанския животъ да видятъ, въ напълно реална форма, резултатитѣ отъ своитѣ препорѣки, чрезъ стройното и импозантно представяне на националното производство, да се внуши на мѣстния и чуждѣ консуматоръ неговата годностъ и способността на нацията да се отдава на мирно културно и материално творчество, да се даде възможностъ на производителя да сравни изложенитѣ нови орждия, инструменти и пр. съ прилаганитѣ до сега отъ него, да служи на целитѣ на стопанския туризъмъ и на желанието да се въздействува върху девизнитѣ запаси и пр. и пр., това сж задачи, които запълватъ въ повечето случаи една съществена частъ отъ съдържанието на съвременнитѣ мострени панаири. Тѣкмо затова, мостренитѣ панаири, като чисто търговски срещи за сключване на сдѣлки по мостра, днесъ вече сж загубили строго очертанитѣ си граници и **съзнателно, въ много случаи и преимуществено, осществяватъ и функциитѣ на стопанскитѣ изложби** — официално демонстриране на стопанското развитие и постижения, водящо къмъ току-що изброенитѣ многостранни и полезни ефекти.

Въ последно време мостренитѣ панаири, въ повечето случаи организирани на международна почва и носящи въ себе си по-горе даденото имъ съдържание, намѣриха разпространение и оправдание въ всички западно-европейски страни. Ние сме свидетели на едно съревнувание, което има за цель не само да реализира сдѣлки, но, може би и въ още по-голямъ масштабъ, да спечели позиции за бждащи стопански и етично-национални успѣхи.

Спрѣхмe се по-подробно на горнитѣ мисли, характеризиращи съвременното съдържание на мостренитѣ панаири, за да можемъ да дадемъ по-ясна представа за основанията, които налагатъ съществуването на Варненската мострена изложба като Международенъ мостренъ павилонъ, и за да обосновемъ несъстоятелността на едно мнение, споредъ което на Варна липсвали условия за подържането на едно подобно стопанско начинание.

Освенъ общото стопанско смущение и настъпилата криза, следвоенна Варна трѣбваше да се справи съ единъ другъ, още по-страшенъ ударъ: откъсването ѝ отъ Добруджа — нейниятъ най-богатъ естественъ стопански районъ. Този ударъ бѣ толкова по-тежъкъ, защото притокътъ на множество бѣжанци ограничи още по-вече обхвата на отдѣлното предприятие.

Като естествена последица на това ненормално и неравномѣрно затѣгане на стопанския животъ, на което всички гледаме като на преходенъ периодъ, се яви и стремежътъ, отъ една страна да запълнимъ поне отчасти загубеното въ търговско отношение, отъ друга — да поддържаме, до колкото ни е възможно, търговското име на града, който и днесъ, а може би още повече утре, благодарение на особено благоприятното си мѣстоположение, ще понесе наново жезъла на нашата търговия. Като резултатъ на първия стремежъ се явява новата ориентация на градската ни политика къмъ издигането на Варна въ първостепененъ курортъ, а като резултатъ на втората тенденция — създаването на мостренъ панаиръ, който, вече шеста година подредъ, за общо удоволствие на уредници, изложители и гражданство, се урежда при възходящъ успѣхъ.

Противно на очакванията на нѣкои срѣди, Варненскиятъ мостренъ панаиръ, въпрѣки редицата прѣчки, почти изключително отъ **формално естество**, показва една жизнеспособностъ, която говори само за подходяща почва, условия и навременностъ.

И действително, кацналъ на порта, презъ който се върши една значителна частъ отъ нашата външна търговия, застаналъ на най-удобния пунктъ и възелъ на най-късия пѣть отъ крайдунавските европейски държави къмъ близкия истокъ, втори индустриаленъ центъръ на България и безспорно най-добре посещаванъ курортъ отъ мѣстни и по-главно чужди курортисти, Варненскиятъ мостренъ панаиръ, наредъ съ условията за създаването на една търговска среща между европейските и близкостоични производители и консуматори, дава по-добри отъ всѣки другъ градъ възможности за една наистина резултатна официална манифестация на нашитѣ постижения въ полето на материалното ни творчество, на характернитѣ особености и качества на нашето производство, на неговитѣ възможности и пр. и пр.

Не трѣбва да се изпуска предвидъ и особено благоприятния сезонъ, въ който се устройва Варненскиятъ мостренъ панаиръ. Като предимно земледѣлска страна, нашата износна търговия се комплектува изключително отъ суровитѣ продукти, а напоследъкъ и отъ преработени продукти на нашето земледѣлско стопанство въ най-широкия смисълъ на думата. Варненскиятъ мостренъ панаиръ се устройва въ края на м.

августъ и застѣга началото на м. септемврий, т. е. единъ сезонъ, въ който вече сж получени, или пъкъ въ който зрѣятъ плодоветъ на нашата земя; единъ сезонъ, въ който е прибрана почти пълната реколта, въ който следователно могатъ да се изложатъ въ своя естественъ, свежъ и привлекателенъ видъ хубавитѣ плодове на Българската майка—Земя; единъ сезонъ, въ който посетителтъ—чужденецъ може да се запознае съ вкусовитѣ качества на много наши износни артикули и най-после сезонъ, който съпада съ уредбата на ежегоднитѣ Народни селско-стопански събори на Шуменската област. Последнитѣ, въ връзка съ Варненския мостренъ панаиръ, по-специално съ винаги образцово подредениятъ му селско-стопански отдѣлъ, наредъ съ прѣжитѣ си задачи—опознаването на селския битъ и приближаването и популяризирането на селскитѣ въпроси до равнището на ежедневния градски животъ, добива и едно ново назначение отъ първостепенно възпитателно и едновременно чисто практично естество. Образцовата уредба на селско-стопанския отдѣлъ при Варненския мостренъ панаиръ дава особено ценни приноси за подобрението и усъвършенствуването на земеделско скотовъдното ни стопанство. Той се явява като единъ положителенъ факторъ за планомерно и нагледно провеждане на новитѣ провѣрени и изпитани тенденции въ земеделско скотовъдното ни стопанство. Отъ друга страна, излагайки предъ селското и градско население вкупомъ произведенията на селското ни стопанство, на индустрията и занаятитѣ, Варненскиятъ мостренъ панаиръ подчертава неразривната връзка между отдѣлнитѣ стопански отрасли и подхранва съзнанието за необходимостта отъ хармоничното имъ и координирано развитие.

Ето, това сж тѣ обективнитѣ условия, които обуславятъ жизнеспособността на Варненския мостренъ панаиръ и му даватъ право на съществувание въ редицата на полезнитѣ стопански начинания на страната ни.

Ние, варненци, не бихме могли до откажемъ, че частно за насъ Варненскиятъ мостренъ панаиръ има и особено локално значение. Наредъ съ осъществяването на общостопанскитѣ си функции, той подпомага и сполучливото разрешение на настоящитѣ основни линии на нашата градска политика — запазването на търговското име на града и повдигането му като курортъ.

Както първиятъ, така и вториятъ въпроси не могатъ да бждатъ безразлични на българското общество. Миналото на Варна и твърдата вѣра въ нейното бждаще подхранватъ необходимостта да се поддържа търговския ѝ кредитъ. Вториятъ въпросъ, макаръ и сравнително новъ за нашето стопанство, тоже не може да бжде безразличенъ на нашето общество. Българското обществено мнение трѣбва да вземе

решително становище относно насърдението на стопанския туризъм и да наложи на респективните кръгове да използват всички възможни средства въ това направление. Варненският мостренъ панаиръ, урежданъ въ чертитъ на курортна Варна по време на лѣтнитъ ваканционни месеци, би могълъ да бжде добра примамка, още повече, че като членъ на Съюза на международнитъ панаири той се ползува съ обичайнитъ за подобни случаи намаления по чуждитъ желѣзопѣтни, параходни, авиационни и пр. превозни компании. При тѣзи обстоятелства, при една добре прокарана пропаганда и известни по-широки рамки на свобода на действие, Варна би могла да увеличи многократно приходитъ, които ежегодно дава на националното ни стопанство отъ курортната си политика.

Какво се иска отъ българското общество и държавата? Само по-голяма свобода на действие и даване възможность на управата на Варненския мостренъ панаиръ и учрежденията, които ѝ съдействуватъ, да използватъ широко благоприятнитъ условия и изпитатъ плода на своитъ усилия, дадени въ услуга преди всичко на националното ни стопанство и само следъ това на Варна.

Варненци не желаятъ де се подчинятъ на неоснователното схващане на нѣкои срѣди, споредъ което на Варна липсватъ условия за мостренъ панаиръ. Напротивъ, всѣка година у тѣхъ все повече и повече крепне убеждението, че обективнитъ условия имъ откриватъ особено благоприятни и широки възможности и че единствено *формални прѣчки*, които всѣка година внасятъ смущение въ уредбата ѝ, сж възприпятствували досега раздиплянето на тѣзи възможности.

Изнасяйки този въпросъ, ние искаме да подчертаемъ, че нашето желание е да получимъ признание на правото на Варна да търси срѣдства да лѣкува ранитъ, които ѝ нанесе войната, и да си запази почвата, която ще може да поеме свѣтлото ѝ търговско бждаще. Ние искаме да се схване веднѣжъ за винаги, че *Варненскиятъ мостренъ панаиръ има право на съществувание въ редицата на разумнитъ стопански мѣроприятия въ страната ни*. Нашето стопанство е младо, непроагитирано и неориентирано на външния пазаръ. То има належаща нужда отъ популяризиране и правилно насочване. Съвременнитъ мострени панаири, изпълняващи и възпитателнитъ и осведомителни функции на стопанскитъ изложби, съ своитъ многобройни ефекти само допринасятъ за това. Колкото по-често се уреждатъ подобни манифестации, толкова по-широко и по-бърже ще се реализиратъ тѣзи задачи.

К. Клая.

Новитѣ задачи на международното панаирно и изложбено дѣло и Варненската международна изложба.

Организацията, а даже и функцията на голѣмитѣ европейски панаири и изложби преживяватъ въ последно време единъ много интересенъ процесъ на развитие.

Преди свѣтовната война числото на панаиритѣ и изложбитѣ бѣ ограничено и може да се каже, че на първо мѣсто въ Европа стоеше Лайпцигскиятъ панаиръ. Тукъ само презъ пролѣтѣта и есенѣта се уреждаше една гигантска манифестация на германскитѣ индустриални произведения съ участието и на известни произведения отъ чужбина. Купувачи и търговци отъ всички краища на свѣта идваха по за нѣколко дена въ тоя отъ вѣкове известенъ панаиренъ центъръ, за да се ориентиратъ върху прогреса въ производството, да сравнятъ неговитѣ методи и фабрики и да се снабдятъ съ най-разнообразни стоки.

Но следъ войната отъ 1918 година ние вече наблюдаваме какъ въ голѣмитѣ търговски центрове на разнитѣ държави, панаиритѣ и изложбитѣ се увеличаватъ. Едни отъ нововъзникналитѣ панаири и изложби се базираха на стари традиции, а други преследваха освенъ чисто търговски още и общостопански, културни, пропагандни, национални и др. цели. Редомъ съ фабриканта ние виждаме като изложителъ, търговеца на едро, занаятчията и дори търговеца на дребно, а редомъ съ купувача и заинтересования срѣщаме като посетители масово и любознателния туристъ. Съ нуждитѣ на новото време се наложи разширение и промѣна и въ задачитѣ, които панаиритѣ и изложбитѣ преследлатъ. Освенъ на индустриалцитѣ и търговцитѣ, тѣ започнаха да служатъ и на разни други полезни цели. Така постепенно тая институция промѣни сжществено своя видъ. Привличането на заинтересовани и любознатели посетители и пжтвуащи за удоволствие чужденци добиваше все по-голѣмо значение. И днесъ една отъ главнитѣ задачи на повечето панаири и изложби е и привличането на колкото се може повече чужденци. За това ясно говорятъ пропагандата, рекламитѣ и голѣмитѣ улеснения, които се правятъ на посетителитѣ чужденци отъ международнитѣ панаири и изложби, които въ това отношение се надпреварватъ съ всички сили. Меродавнитѣ фактори на отдѣлнитѣ държави покровителствуватъ тия инициативи безрезервно, защото за тѣхъ е ясно, че резултатитѣ отъ така устроенитѣ панаири и изложби ще бждатъ сигурно по-

ложителни поне по отношение на стопанския туризъм от чужбина и на общия ефект от пропагандата на националния труд. Ето защо, въпреки стопанската криза, панаирното и изложбено дѣло продължават да се развиват съ трескава бързина.

Отъ началото на 1937 год., единъ следъ другъ, почти безъ интервали, се редятъ международни панаири и изложби въ почти всички европейски държави. Разбира се, че това развитие се дължи на инициативата и неуморния трудъ, силната воля и постоянство на организаторитѣ, застанали на чело на тия мѣроприятия. Но какво би могла да направи и най-упоритата частна инициатива, ако едно подобно дѣло не бжде оживотворено отъ нуждитѣ на общия или локаленъ стопански и културенъ животъ, при липса на благоприятни условия и подкрепа отъ страна на държавата? А стопанскиятъ животъ все повече се разнообразява, все повече се комплицира, все по-бързо промѣня своята форма, а съ това все по-належаще става за производителитѣ и търговцитѣ да се срещатъ по-често, за да се запознаятъ съ настѣпилитѣ стопански промѣни, а за държавитѣ — да пропагандиратъ своята стопанска, културна и национална мощъ.

Това сж вътрешнитѣ причини за все по-големата нужда отъ международнитѣ панаири и изложби. Изъ тѣхъ израстватъ и се оформяватъ постоянно нови задачи и се налагатъ разширения, които могатъ да задоволятъ изискванията на производителя, търговеца и посетителя.

Вече не е достатъчно, както по-рано, управлението на панаира или изложбата да привлѣче едно опредѣлено число изложители, а следъ това да покани купувачи и посетители. Днесъ неговитѣ задачи сж много по-широки и комплицирани, а стопанската роля, която той играе, е много по-значителна. Коренно се различаватъ днешнитѣ панаири и изложби отъ предишнитѣ, чиято целъ бѣ само търговска. Отъ търговски центрове тѣ израстнаха и се оформиха като мощни фарове на стопанска, културна и национална пропаганда. Въ това отношение голѣми заслуги има Съюзътъ на международнитѣ панаири въ Милано. Тая организация е основана презъ 1924 година и работи успѣшно съ голѣма настойчивостъ върху наложилата се промѣна въ физиономията и задачитѣ на международнитѣ панаири и изложби. Благотворното влияние на Съюза на международнитѣ панаири, макаръ и косвено се е отразило върху Варненската международна изложба, основателитѣ и организаторитѣ на която следѣха съ интересъ живота на тая организация и се съобразяваха съ изискванията на новото панаирно изложбено дѣло. Благодарение на тоя стремежъ В. М. Изложба бѣ поставена на такива основи и бѣ оформена въ такъвъ видъ, че направенитѣ постѣпки за приемането ѝ като членъ въ Съюза бѣха увенчани

съ успѣхъ. Днесъ тя е призната отъ Сюза като равноправенъ членъ и разполага винаги съ неговата пълна подкрепа.

Международната изложба въ Варна е рожба на новото време. Започнала преди 6 години своето съществуване съ 100 мѣстни изложители и посетена отъ около 20—25 хиляди души, тая изложба, въпрѣки безброй прѣчки, подреди презъ 1936 година една внушителна манифестация на българската промишленостъ и земедѣлие съ 1000 изложители при близо 100 хиляди посетители и сключени сдѣлки къмъ 6 мил. лв. А тая година, като Шеста международна изложба, тя съ собствени сили ще изнесе на показъ, въ три изложбени палати, произведенията на повече отъ 55 бранша. Въ нея сж легнали принципитъ и задачитъ на новообразеното панаирно и изложбено дѣло, което дѣло, съ всички срдства, ревностно се защитава и подпомага отъ правителствата на отдѣлнитъ държави. Варненската международна мострена изложба, обаче, е слабо подкрепена, но въпрѣки това, благодарение на упорития и системенъ трудъ на стопанскитъ и обществени организации въ Варна, на отличната организация, на смѣлия духъ на нейнитъ ръководители и на това, че тя е продиктувана отъ голѣми локални и общи интереси, тя се създаде сама и само следъ 5 годишно съществувание успѣ да си извоюва международенъ характеръ и завидни облаги. Това е доказателство, че тая изложба не е създадена по подобие. Тя не е амбиция или изкуствено творение. В. М. И. е ехото отъ повика на новото време на голѣмитъ локални и общи стопански, културни и национални нужди, а нейното развитие е резултатъ отъ крайно благоприятнитъ условия, които ѝ даватъ животъ.

Къмъ тазигодишната — за пръвъ пжтъ — международна изложба, чужбина проявява голѣмъ интересъ, който обещава, особено по отношение на посетителитъ отъ чужбина, да даде добри реални резултати. Това обстоятелство е особено важно по отношение на курортното дѣло въ Варна и за пропагандата на стопанския туризъмъ въ страната ни. У насъ отъ време на време тоя въпросъ се повдига, обаче, реално до сега по него не е направено почти нищо. Въ сщцото това време наблюдаваме какъ въ другитъ държави туризъмътъ е центъръ на особено внимание и обектъ на системна политика. Така напримѣръ, само въ Берлинъ, презъ месецъ августъ ще се състоятъ три различни изложби — една следъ друга, а въ Европа, презъ месецитъ августъ и септемврий, ще се изнесатъ 27 международни панаири и изложби. Една отъ главнитъ цели на тия панаири и изложби, които германската и други държави покровителствуватъ и съ всички срдства насърчаватъ тѣхното учредяване изъ разнитъ градове, е привличането на колкото се може повече посетители отъ странство, на които се правятъ всички възможни улеснения.

Не подлежи на споръ фактътъ, че никакви реклами и пропаганди не сж. въ състояние сами да повишатъ числото на посетителитѣ отъ чужбина въ такъвъ размѣръ, както биха го увеличили реалнитѣ улеснения и намаления при пжтуването. И именно тия международни улеснения и намаления по пжтуването, които по никакъвъ другъ пжтъ не могатъ да бждатъ придобити, В. М. И. успѣ да издействува за посетителитѣ на България, и то за най-хубавия и удобенъ за туризъмъ сезонъ презъ годината.

Днесъ В. М. И. може да предложи на своитѣ посетители и изложители голѣми улеснения и намаления отъ 25—50% при пжтуването въ 9 Европейски држави, докато Лайпцигскиятъ панаиръ дава намаление само за 5 држави. Излишно е да се подчертава, че значението на тия намаления е огромно, както за курортна Варна, така и за нашата красива България, къмъ която интересътъ въ чужбина е доста голѣмъ. Тѣ представляватъ единъ мощенъ лостъ, който е въ състояние да завърти рѣждасалата у насъ машина на стопанския туризъмъ отъ чужбина и да привлѣче и подкани къмъ посещение интересувания се отъ България или Ориента чужденецъ. Съ това В. М. И. разрешава една отъ своитѣ задачи успѣшно и съ голѣма полза за страната ни.

Но една отъ най-благоприятнитѣ инициативи, умело свързана съ изложбеното и културно дѣло въ Варна, която сжщо гарантира на В. М. И. блѣсково изпълнение на стопанскитѣ, културни и национални задачи, които тя преследва, това е селско-стопанския културенъ и националенъ съборъ. Презъ времетраенето на изложбата, въ края на месецъ августъ, надъ 50 хиляди селяни—представители отъ цѣла селска стопанска България, по случай III-я селски съборъ ще окрасятъ Варна съ хубавитѣ си национални носии. Тѣ всички ще посетятъ В. М. И., където непосредствено ще се запознаятъ съ стопанския напредъкъ на страната ни и чужбина. Това е едно предимство отъ неоспоримо значение, съ което само В. М. И. може да се похвали. Единствено това обстоятелство е достатъчно да обърне сериозно вниманието ни къмъ В. М. И.

Независимо отъ това, обаче, Варна е най-подходящото мѣсто за създаването на единъ юго-източенъ пазаръ. Великолепното естествено мѣстоположение на Варна, преимуществата, които тя има като пристанищенъ и търговски градъ и като първостепененъ морски курортъ, отлично подготвенъ за посрещането на хилядитѣ чужденци, които ежегодно го посещаватъ, ѝ даватъ възможность да се създаде като важенъ центъръ въ стокообмѣна между Сръдна Европа и Итока.

Отъ до тукъ казаното става ясно, че едва ли би могло да бжде замислено и осществено по-полезно и целесъоб-

разно съчетание отъ благоприятни условия за изнасянето на една международна изложба въ духа на новото време, отъ това, на което се радва В. М. И. Досегашнитѣ резултати, които тя е дала, и нейното развитие, оправдаватъ напълно съществуването ѝ и показватъ, че тя правилно е схванала пжтя, по който трѣбва да върви и който ѝ обещава добро бъдаще. Тя заслужава на отрицание, а пълна подкрепа, за да може да изиграе, както за Варна, така и за страната ни, полезна стопанска, културна и национална роля.

Никола Гаговъ

Стимули и развой на Варненското международно изложбено дѣло.

Панаирното и изложбено дѣло е една нова стопанска инициатива за нашата страна. То се наложи на българскитѣ производители и на тѣхната клиентела отъ нѣколко будни варненски стопановеди и прозорливи стопански деятели едва презъ 1932 година, които сж целили да отговорятъ чрезъ добре организирани и подредени мострени панаири и изложби на една отдавна очертана нужда за реклама на българското производство въ срѣдитѣ на нашата и чужда клиентела.

Тая навременна инициатива на варненци намѣри много скоро одобрението на хиляди стопански деятели въ страната ни, които, макаръ и незапознати още съ техниката на добре и целесъобразно подреденитѣ щандове, веднага усвоиха тоя модеренъ начинъ на реклама за своето производство и вече 6 години подредъ взематъ живо участие въ изнасянето на Варненската мострена изложба. Броятъ на изложителитѣ въ тия изложби ежегодно расте и тоя безспоренъ фактъ е най-силното доказателство за грамадното значение на мостренитѣ панаири и изложби като мощенъ, и модеренъ инструментъ за агитация и реклама на българското производство, както и за естественитѣ условия, които гр. Варна има за едно такова голѣмо стопанско дѣло.

По-късно, инициативата на варненци въ областъта на стопанското изложбено дѣло бѣ усвоена и отъ пловдивчани, които, използвайки удачния опитъ на варненци, успѣха въ скоро време да организиратъ въ гр. Пловдивъ единъ ежегоденъ мостренъ панаиръ, пакъ съ цель да отговорятъ чрезъ това дѣло на една насжщна българска стопанска нужда за реклама и опознаване високия уровеньъ на българското промишлено и земеделско производство.

Както варненци, така и пловдивчани, положили голѣми

усилия и дадоха много жертви за изграждането на българското панаирно и изложбено дѣло и тѣ могат да се похвалят съ голѣми успѣхи въ тая област, които сж преди всички безспоренъ успѣхъ на българското народно стопанство, Обаче, тая благородна инициатива за правилна служба на интереситѣ на българското национално производство се раздвои и отъ това се получиха недоразумения, които затрудняват българското правителство при желанието му дейно да я подкрепи, а всичко това сериозно застрашава развитието на изложбеното дѣло у насъ. Тия недоразумения и спънки по пътя на правилното развитие на панаирното и изложбено дѣло у насъ биха могли да се избѣгнатъ, ако това дѣло се познаваше по-добре отъ нашитѣ стопановеди и ако, вмѣсто вербуване на изложители само за Варна или за Пловдивъ, се заработѣше съ общи усилия за издигането на това дѣло за нашето стопанство въ рекламно отношение и за нашия народъ на културна почва.

Казахме по-горе, че значението и ползата отъ панаирното и изложбено дѣло не сж познати още добре въ нашитѣ стопански сръди. Макаръ и малка, нашата страна има доста развито промишлено занаятчийско и земеделско производство. Никой стопановецъ, нито пъкъ заинтересованъ търговецъ не може да твърди, че познава това производство изцѣло, въ всичкитѣ му разклонения и форми. Още по-мжчно е да се опознае човѣкъ съ действителния уровень на това производство. При досегашнитѣ форми на производството и пласментъ бѣше абсолютно невъзможно да се обхване то изцѣло отъ преценката и на заинтересованитѣ клиенти, защото никжде въ страната до 1932 год. нашето производство не е било демонстрирано на едно голѣмо тържище.

Освенъ това, дотолкова, доколкото познаваме нашето родно производство, ние сме оформявали преценката си за него изключително отъ онова, което ни поднася всѣкидневниятъ пазаръ.

Мостренитѣ панаири и изложби иматъ имено туй преимущество и предимство предъ обикновенитѣ пазари, че на едно мѣсто, въ едно кжсо време, при една подходяща и прегледна обстановка, се дава възможность на производителя да покаже истинскитѣ си технически познания, финесъ и индивидуаленъ вкусъ, вложени въ неговото производство, като внушава на посетителитѣ на щандоветѣ си, какво може да постигне той въ полето на художественото производство за разлика отъ онова, което той изнася на обикновения пазаръ, кждето е длъженъ да държи смѣтка за низкитѣ пазарни цени. Изложителтъ има възможность да внуши на панаирната публика по-голѣма вѣра къмъ своитѣ творчески заложби и да покаже на нашитѣ държавници, които, по силата на своето водаческо положение, очертаватъ стопанскитѣ въз-

можности за творчество, че той има дарования и познания, които търсят възможност за пълно раздипляне.

Трѣбва да се признае и да се разбере отъ нашитѣ стопански деятели, че нѣма по-добро срѣдство при днешната стопанска система за ежегодно полезно въздействие върху ония, отъ които зависи стопанската политика на страната ни.

Ония, които сж наблюдавали отблизо добититѣ впечатления отъ нашитѣ държавници при посещението имъ на досегашнитѣ изложби и панаири, най-добре познаватъ полезното влияние на изложбеното дѣло въ това отношение.

Съ много по-крепка въра могатъ да се отстояватъ въ страната и вънка отъ нейнитѣ граници позицитѣ на нашето национално производство, когато нашитѣ държавници се запознаятъ отблизо съ неговата разновидностъ, неговитѣ възможности и съ неговия високъ уровень.

Лесно е да се разбере сега, че мостренитѣ панаири и изложби се явяватъ, освенъ като изворъ на лични изгоди за производителитѣ, но и като единъ мощенъ инструментъ за отстояване на общитѣ интереси на българското производство. Тъкмо това обстоятелство е стимулирало желанието и волята въ деятелитѣ въ търговско-индустриалнитѣ камари въ Варна и Пловдивъ, пренебрѣгвайки всички лични и материални жертви, да изградятъ българското панаирно дѣло на подобающа висота. Тукъ, въ това поле, камаритѣ изиграха много навреме своята стопанска роля и, схващайки навреме зараждащитѣ се общи стопански нужди на нашето национално производство, излѣзоха напредъ, като водачи въ изложбеното дѣло и поженаха успѣхи до сега.

Изложителтъ има още една много важна полза отъ изложбитѣ. Излагайки въ свой щандъ своето производство, чрезъ което говори за себе си и за индивидуалнитѣ си способности, той има най-добрата възможностъ, влияейки и поучавайки другитѣ, да поучи и себе си отъ производството на своитѣ браншови колеги. Той има възможностъ, на изложбата да влезе въ контактъ съ хилядитѣ интересенти на своето производство и отъ преценкитѣ имъ — тоже да се поучи и да се нагоди къмъ уровня на възискателната си клиентела.

Най-сетне, само тукъ — на изложбитѣ, той може да се покаже въ формата на културъ-трегеръ на своя народъ, като респектира една *грамадна частъ отъ нашия народъ съ значението на уровня на своето производство.* Това се отнася за изложителитѣ. Другата страна на медала сж посетителитѣ.

Известно е, че нашата публика, особено платежеспособната, бѣше навикнала да търси за своитѣ нужди производството, което носи чужда марка.

Въ кой ли браншъ на нашето производство не е било това чувствувано до скоро? Колко мъжа и скръбъ е извик-

вало това предпочитане на чуждото предъ нашето,—родното, въ душата на много наши производители? Публиката бѣше права за себе си, защото по обикновенитѣ пазари тя нѣмаше възможность за сравнение, защото никой никжде до недавна не бѣше ѝ показалъ на подходяще мѣсто и при специална обстановка развоая и уровня на българското производство и защото, най-сетне, тя не бѣше запозната съ грамаднитѣ извори на българското стопанско творчество и неговата разновидность.

Тая публика познаваше само нашия нѣкогашенъ неподготвенъ майсторъ и гледаше съ пренебрежение и отъ високо на неговото производство. Тя не знаеше, не бѣше почувствувала, какъ предъ нейнитѣ очи, въ едно скоро време, се родиха способни стопански деятели, издигнали себе си и производството си на завидна висота. Тя нѣмаше вѣра въ българското производство.

Още отъ първитѣ изложби и панаири въ Варна и после въ Пловдивъ, българскитѣ граждани отъ всички слоеве останаха изненадани отъ мощния развоая на родното ни производство, отъ неговия финесъ и отъ устрема му къмъ по-голямъ успѣхи.

Посетителитѣ на нашитѣ изложби и панаири увеличиха възторга си отъ родното производство презъ време на следващитѣ ежегодни изложби и панаири и закрепиха вѣрата си въ стопанския възходъ на България.

Само това да бѣше ползата отъ мострениитѣ панаири и изложби, тѣ биха оправдали положениитѣ за тѣхъ жертви

И днесъ, следъ '6 годишна неуморна работа въ това поле, обикновено явление е, изложителъ отъ Варна да бжде търсенъ отъ клиенти, живущи въ най-далечни краища на страната ни. *Способнитѣ стопански творци разшириха, безспорно, кръга на своята клиентела чрезъ мострени панаири и изложби въ страната ни.*

Ние сме убедени въ грамадното значение на мострениитѣ панаири и изложби за производителите и за клиентелата имъ, защото чрезъ тѣхъ ние закрепихме вѣрата въ себе си, въ неговитѣ творчески сили и защото още, чрезъ тѣхъ ние най-лесно ще се доберемъ до единъ истински български стиль при типичното българско производство.

Ние развихме това дѣло въ страната си вече до нивото на единъ стопански факторъ съ международно значение. Тѣкмо тукъ започнаха недоразуменията и тая благородна инициатива се раздвои.

Ржководителитѣ на нашето народно стопанство трѣбваше да преценятъ навреме географическитѣ и естествени условия на двата мострени панаира въ страната ни и, за честъта на страната ни, да допуснатъ само единъ международенъ мостренъ панаиръ въ България, като другия го офор-

мятъ като строго националенъ съ вътрешни национални стопански задачи. Тѣ трѣбваше да се освободятъ отъ странични влияния и да дадатъ предимство и своето материално поощрение на ония стопански деятели въ общага на международното изложбено дѣло, които само съ свои сили, налучвайки единъ правъ пжтъ, сж смогнали да отстранятъ всички изкуствени прѣчки и сж развили това дѣло благодарение на силата на стопанскитѣ, географическитѣ и естественитѣ условия на избраното отъ тѣхъ международно стопанско срѣдище.

Когато се говори за срѣдище на международенъ мостренъ панаиръ или изложба въ нашата страна, не бива да се изпуца изъ предвидъ географическото положение на това срѣдище и особено транспортнитѣ преимущества, които то може да предложи на чуждестраннитѣ изложители. Знайно е, че чуждитѣ изложители, които познаватъ по-добре значението на това рекламно срѣдство и които сж винаги представители на крупни предприятия, излагатъ на обширни щандове голѣми количества отъ производството си. Въпрѣки обичайнитѣ транспортни улеснения, които чуждитѣ изложители у насъ биха получили по наши и чужди желѣзници, за тѣхъ често пжти е по-удобенъ морския транспортъ, който е чувствително по-евтинъ. Въ това можемъ да се увѣримъ отъ желанието на белгийски и германски изложители, които пожелаха да използватъ транспортнитѣ условия на Б. Т. П. Дружество за VI Международна мострена изложба—Варна.

Варна има въ това отношение безпорно благоприятно положение, защото може да даде най-добри транспортни улеснения на своитѣ чуждестранни изложители, предлагайки имъ удобно морско пристанище, свързано съ редовни рейсове съ повечето голѣми европейски пристанища.

Чуждестранната публика, каквато Варна има всѣка година по време на курорта и на мостренитѣ изложби, не може да я има никой другъ градъ въ България. Тия лѣтovníци не сж чужди на своитѣ народни стопанства и тѣ не бива да си заминаватъ отъ нашата страна безъ полезни ефекти за нашето народно стопанство. Не ще съмнение, че тая чужда публика ще продължи да се увеличава за градъ Варна и това, което Варна може да ѝ даде, никой другъ градъ не би могълъ да стори. Ние можемъ да се надѣваме, че съ време, съ разрастването на Варненската международна мострена изложба, интересътъ въ величина и къмъ изложбеното дѣло на гр. Варна ще се увеличи, а съ това и притокътъ на чужденци ще се разрастне. Да се надѣваме на специални посетители само за една българска изложба, макаръ и съ международенъ характеръ, това е рано не само за Варна, но и за всѣки другъ български градъ. Въ това отношение и пловдивчини не бива да се самозаблуждаватъ, защото още много години ще трѣбва да се изминатъ, докато

заинтересоваме съ нашитѣ панаири и изложби специална чуждестранна публика.

Чужбина по-скоро е заинтересована отъ рекламата на своето производство въ страната ни и затова изложители отъ вънъ би могло да се вербуватъ, доколкото българскиятъ международенъ панаиръ се явява за тѣхъ като едно естествено срѣдище за международния обмѣнъ.

Тукъ гр. Варна има голѣмо преимущество предъ всѣки другъ български градъ, защото това морско пристанище се намира наистина на прага между Европа и Близкия Изтокъ, защото това пристанище дава голѣми транспортни преимущества и защото има свѣтовно известно търговско име.

Когато се избира срѣдище за такъвъ международенъ търговски обмѣнъ, не бива да се изпускатъ изъ предвидъ въроятноститѣ на близкото и далечно бъдаще. За България само гр. Варна може да се яви като обединително звено на почвата за международно мострено изложбено дѣло, защото, ако днесъ се вербуватъ чужди изложители за нашитѣ изложби само отъ Западна Европа по силата и подъ влиянието на сегашнитѣ ни търговски връзки, не е далечъ времето, когато и голѣма Русия, съ своето грамадно стопанство, заедно съ Близкия ориентъ, ще включатъ въ стопанския си обсъгъ и нашата страна. Срѣщата за тая голѣма международна стопанска дейность въ нашата страна може да бже дадена удачно и естествено само въ гр. Варна. Това не е много мжчно да се разбере, стига да се помжчимъ да бждемъ достатъчно прозорливи и напълно обективни.

На Варна се разреши съ законодателенъ актъ правото на международна изложба и тая изложба биде приета за редовенъ членъ на Съюза на международнитѣ панаири, даватъ ѝ се по силата на тия обстоятелства всички обичайни паспортни и пжтни улеснения отъ чужбина, но на тая наша голѣма стопанска инициатива се слагатъ прѣчки отъ наши български стопановеди, които надхвърлятъ силитѣ на стопанскитѣ деятели на този градъ.

Ограниченията се свеждатъ до желанието, да се ограничи Варна и нейното изложбено дѣло само въ рамкитѣ на занаятчийскитѣ издѣлия, и то само отъ нѣколко бранша: ржкодѣлие, пирография, килими, рѣзбарство и др. подобни.

Ако това е било наистина желанието на нашитѣ държавници, които узакониха международния характеръ на Варненската изложба, тогава нека се запитае, кой чужденецъ ще изложи подобни издѣлия на тая изложба! Никой!

Щомъ това е така, защо тогава се разреши съ законодателенъ актъ международния характеръ на Варненската изложба? Ние отговаряме—защото законодателятъ не е ималъ намѣрение да ограничава, а само да поощри изложбеното дѣло въ Варна. Това не може да бже друго яче и затова

варненци упорито отстояват правото и смисъла на своята международна изложба, за която тѣ дадоха съ рѣдка самоотвержаност много жертви и сж готови за нови такива, докато съградятъ това национално дѣло на оная висота, на която има нужда да го види стопанска България и на която го търсятъ много чужди стопански деятели.

Вѣрата си въ голѣмото значение на Варненската мострена изложба варненци черпѣха отъ нарастващия притокъ на изложители, отъ голѣмиятъ интересъ, който чужбина проявява спрѣмо Варненската изложба и отъ естественитѣ и географически преимущества, които тоя нашъ морски и пристанищенъ градъ има предъ Пловдивъ.

Варненци сж убедени, че тѣ служатъ не само на града си, но и на цѣлокупното народно стопанство, като го държатъ въ допиръ и съ международния пазаръ.

Варненци знаятъ, че тѣ ще изпълнятъ само тогава своя отечественъ дългъ, ако покажатъ на хилядитѣ свои и чуждестранни лѣтовници здравитѣ извори на нашето стопанско развитие.

И въ изпълнение на тоя свой дългъ, варненци съ право горчиво съжеляватъ, че не могатъ да изпълнятъ както желаятъ тая своя родолюбива задача, защото вмѣсто насърчение, тѣ постоянно сж изправени предъ едва преодолими изкуствени прѣчки.

Отъ къде идатъ тия прѣчки ние не желяемъ да посочваме, обаче, съ тѣхъ не се услужва нито на Пловдивския националенъ мостренъ панаиръ, нито на България.

Ако въ изложбеното дѣло на гр. Варна има да се желяе още много, затова не може да се винятъ варненци, защото повече при това положение не може да се постигне.

И все пакъ комитетътъ на Варненската мострена изложба, намирайки съдействие и подкрепа отъ своитѣ изложители, отъ варненскитѣ стопански и културни организации и отъ чужди стопановеди, разви една стопанска дейностъ въ разстояние на 6 години, съ която никой другъ градъ въ България не може да се похвали при тия условия на морални и икономически затруднения.

Въ 1932 г. Варна започна изложбата си само съ 101 изложители. Въ 1936 г. Варна имаше 796 изложители, безъ земеделскитѣ стопани.

Първата Варненска изложба е била посетена отъ 20 хиляди наши и 4 хиляди чужди граждани. Презъ 1936 год. българскитѣ посетители сж били 66.354 души, а чуждестраннитѣ сж възлизали на 9.661 души.

Презъ 1932 год. изложбата е имала 1200 кв. м. изложбена площъ, а презъ 1936 г.—3900 кв. м. Тая година тая площъ се увеличи на 4500 кв. м.

Въ разстояние на 5 години на Варненската мострена изложба сж демонстрирани произведенията на 2483 български стопански деятели. Тия произведения сж демонстрирани предъ 230.815 посетители, при 36.461 чужденци, които, по своя инициатива и отъ лична заинтересованостъ, сж искали да се запознаятъ съ нивото на българското промишлено и земеделско производство.

Въ тия изложби сж регистрирани за повече отъ 10 милиона лева непосредствени сдѣлки, безъ да можемъ да обхванемъ изцѣло ония извънъ изложбени сдѣлки, предизвикани отъ удачната реклама на производството ни въ щандоветъ на Варненската изложба.

Горнитъ безспорни данни сочатъ, че това е наистина едно грамадно и полезно национално стопанско дѣло, плодъ на непосилни усилия на будни варненски стопански деятели.

Нека се надѣваме, че дѣлото на Варненската международна изложба ще бжде оценено съ време не само отъ български и чужди производители, но и отъ наши стопановеди, които му дължатъ още своята пълна адмирация и подкрепа.

Изъ „Златната книга“ на Варненската изложба.

Възхитенъ съмъ отъ изложбата. Голѣмитъ усилия на устроителитъ ѝ дадоха неочаквано добри резултати. Изложенитъ произведения на националната ни индустрия и занаяти, колкото и ограничени да сж по своето разнообразие, вдъхновяватъ посетителя и засилватъ вѣрата му въ творческитъ способности на нашия промишленикъ. Българскиятъ индустриалець трѣбва да знае, че само чрезъ подобни изложби може да увеличава своитъ приятели. Насърдението на индустрията е не само резултатъ на логични стопански съображения, но и на съзнанието за нейното културно-възпитателно значение. Това съзнанис именно, ще се събуди и поддържа чрезъ популяризирането на българското национално производство. Чужденецътъ се възхищава сжщо отъ способността на българския промишленикъ, проявена въ изящнитъ произведения на неговия трудъ. Нека! Само така родината ни ще бжде по-малко смущавана отъ претенциитъ на чуждата индустрия.

Поздравлявамъ организаторитъ на изложбата за блѣскавия ѝ успѣхъ. Пожелавамъ пакъ съ сжщата упоритостъ и вдъхновенне да продължатъ дѣлото си, като бждатъ увѣрени, че трудътъ имъ ще даде полезни за народа резултати.

—о—

Похвалнитъ усилия на варненскитъ граждани да представятъ хубавитъ постижения на българина въ производст-

вото заслужаватъ пълната подкрепа на правителството.

—o—

Съ отлични впечатления отъ изложбата и съ горещо и настоятелно пожелание да се стори всичко належащо да се превърне изложбата въ международенъ панаиръ, което ще бжде отъ полза за България и стопанския и икономически просперитетъ на хубавата Варна.

—o—

Посещението ми въ България и разглеждането на Варненския международенъ панаиръ ми направи много силно впечатление. Българската индустрия и занаяти сж направили голѣмъ напредъкъ отъ последното ми посещение въ България и вече могатъ да се сравняватъ съ старитѣ индустрии въ чужбина.

—o—

Посетихъ Варненския мостренъ панаиръ, разгледахъ изложеното и оставайки съ отлични впечатления отъ това наше „предприятие“ не мога да не се радвамъ, че нашата скъпа родина, макаръ и въ най-тежкитѣ времена, напредва въ всѣко едно отношение.

Отъ брѣга на българското Черно море, което ние всички трѣбва да пазимъ и ценимъ, ще отнеса най-хубави спомени къмъ балтийското море въ Данцигъ.

—o—

Тази изложба е една отъ най-интереснитѣ, които съмъ виждалъ въ Европа. Очуденъ съмъ отъ прогреса, който България е направила и прави отъ освобождението си насамъ. Надѣвамъ се, че и други американци ще посетятъ България, както азъ направихъ и ще я видятъ, така както азъ я видѣхъ.

(Преводъ отъ английски. Впечатления на единъ американецъ.)

УКАЗАТЕЛЬ

НА

VI ВАРНЕНСКА МЕЖДУНАРОДНА ИЗЛОЖБА

Браншове, застъпени въ VI Варненска между- народна мострена изложба, разпредѣлени по палати:

I-ва Изложбена палата „Девическа гимназия“

1. Мобили:			
а) дървени	16		
б) тапицирани	2		
в) български стилъ	2		
г) метални	2		
	общо	22	изложители
2. Билярди :		1	изложителъ
3. Детски колчички		2	изложители
4. Килими:			
а) персийски	5		
б) персийски и др.	3		
в) български и др.	7		
	общо	15	изложители
5. Платове, бѣльо и хавлии:		6	изложители
6. Бродерии, шевици и др.		18	изложители
7. Трикотажъ		4	изложители
8. Шапки, каскети и козерки		5	изложители
9. Кожухарство		1	изложителъ
10. Юрганджийство		3	изложители
11. Текстилни фабрики		1	изложителъ
12. Манекени		1	изложителъ
13. Обущарство		7	изложители
14. Чехларство		4	изложители
15. Обущарски калѣпи и токове		3	изложители
16. Гумени издѣлия		2	изложители
17. Чадъри		2	изложители
18. Бояджийство и бояджийски материали		3	изложители
19. Релефни карти		2	изложители
20. Автоматични моливи		1	изложителъ
21. Украшения — спомени		1	изложителъ
22. Искусствени цвѣтя		1	изложителъ
23. Струни		1	изложителъ
24. Метални произведения:			
а) брадварски издѣлия	1		
б) кожарски издѣлия	4		
в) тенекеджийски издѣлия	5		
г) мѣрки и теглилки	4		
д) сервизи	3		
е) разни	18		
	общо	35	изложители

25. Ортопедика	1	изложители
26. Машини и машинни части	10	изложители
27. Изолации	2	изложители
28. Инструменти	5	изложители
29. Радио, грамофони, електрически прибори и др.	3	изложители
30. Полюлен	3	изложители
31. Перукерство	1	изложителъ
32. Фирми	4	изложители
33. Национални кжтове	2	изложители
34. Курорти	16	изложители
	<u>182</u>	изложители
	Всичко	182 изложители

II-ра Изложбена палата — „Търговско училище“

1. Земедѣлие — сурови продукти и произведения	
2. Хранителна индустрия	
3. Химически произведения	
4. Килими	
Частни изложители	368
Б. З. К. Банка	1
Др. обществени институти и предприятия	14
Общи	13
	<u>396</u>
Всичко	396

III-та Изложбена палата „I-ва Сръдищна прогимназия“

1. Бужутерия	27	изложители
2. Художест. керам. и грънчарство	18	изложители
3. Пирограф. и рѣзбар. издѣлия	20	изложители
4. Порцеланови и фаянсови издѣлия	3	изложители
5. Детски играчки	18	изложители
6. Кошничарство	4	изложители
7. Четкарство	5	изложители
8. Разни метални украшения	5	изложители
9. Чанти и куфари	5	изложители
10. Ржковици	4	изложители
11. Реснарство	1	изложителъ
12. Бастуни	2	изложители
13. Книжни кисии	1	изложителъ
14. Мидени издѣлия	6	изложители
15. Художествени картини	4	изложители
16. Фотографи	3	изложители
17. Искусствени цвѣтя	3	изложители
18. Разни	3	изложители
	<u>132</u>	изложители
Всичко	132	изложители